

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

ПУТНЕ ИСПРАВЕ

(Мастер рад)

Ментор:

Проф. др Милош Прица

Студент:

Николина Спасески

Број индекса: М018/20-УП

Ниш, 2022. године

САДРЖАЈ

1. УВОД.....	1
2. ПУТНЕ ИСПРАВЕ У ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ..	6
2.1. Појам и врста путних исправа	6
2.2. Надлежност за издавање и рок важења путних исправа	9
2.3. Образац и поступак издавања путних исправа	11
2.4. Посебне обавезе у вези са издатом путном исправом.....	16
2.5. Злоупотреба путних исправа	17
3. ПУТНЕ ИСПРАВЕ ДРЖАВА НА ПОДРУЧЈУ БИВШЕ СФРЈ.....	20
3.1. Путне исправе у законодавству Црне Горе.....	20
3.2. Путне исправе у законодавству Босне и Херцеговине.....	25
3.3. Путне исправе у законодавству Републике Хрватске	28
4. ПУТНЕ ИСПРАВЕ ДРЖАВА ШЕНГЕНСКЕ ЗОНЕ.....	30
4.1. Историјски настанак Шенген зоне	32
4.2. Процедура за улазак у Шенген зону.....	35
4.3. Граничне контроле унутар Шенген зоне	38
4.4. Услови уласка држављана трећих држава у Шенген зону.....	40
5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА.....	43
ЛИТЕРАТУРА.....	44
Сажетак и кључне речи.....	48
Summary and key words	49
Биографија	50

1. УВОД

Путна исправа представља личну исправу коју издаје надлежни орган одређене државе, или међународни субјект у складу са међународним споразумима и уговорима, а како би се лицима омогућио пролазак мера граничних контрола.¹

Државне граничне контроле захтевају од лица које путују, да приликом преласка граничних контрола и уласка у дату јурисдикцију, покажу важеће путне исправе како би потврдили свој идентитет, држављанство или статус сталног боравака, односно да потврде да испуњавају улазак у дату јурисдикцију.²

Путне исправе појединца, пружају уверење владама других држава, у које дато лице путује, да се носилац путне исправе може вратити у земљу издавања путне исправе. Путне исправе се најчешће издају у облику књижица, како би друге државе могле у њих да ставе визе за улазак и боравак у државу, као и излазне печате.³

Најчешћа путна исправа је пасош, који носиоцу обично даје више привилегија попут безвизног приступа одређеним земљама. Пасош представља идентификациону исправау у облику књижице коју издају националне власти или владе одређених поднационалних територија, а која садржи личне податке појединца, као и простор за органе других јурисдикција за стављање печата, визе или друге дозволе које овлашћују носиоца да уђе, борави или путује на њиховој територији.⁴

Док су пасоши које издају владе најчешћа врста путних исправа, многе државе и међународне организације издају друге врсте путних исправа које пружају могућност њиховом носиоцу да путују у државе које признају те документе. Као пример могу се узети лица без држављанства којима се обично не издају национални пасоши, али она могу бити у могућности да добију избегличку путну исправу која им пружа могућност

¹ Joyce, D. *International Law's Objects*. Oxford, 2018, pp. 345

² Достић, С., Организација и надлежност граничних полиција у региону Западног Балкана, *Безбедност*, Београд, 2008, 50(3), стр. 85.

³ Марковић, Д.М., Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција, докторска дисертација. Факултет безбедности, Београд, 2016, стр. 120.

⁴ Пасош: доступно на сајту: <https://sr.wikipedia.org/wiki/Пасош> Приступљено: 05.06.2022. године.

да путују у државе које признају дати документ, а понекад и да се врате у државу која је издала документ.⁵

Одређене државе дозвољавају појединцима да прођу граничне контроле користећи личне карте, које обично садрже сличне личне податке (нпр. улазак грађана Републике Србије у Црну Гору или Северну Македонију уз помоћ важеће личне карте).

У различитим државама постоје различити законски прописи путних исправа, који представљају део политике граничних контрола и они се могу разликовати у зависности од начина преласка граничних контрола, односно начина превоза путника.⁶

На пример, док Сједињене Америчке Државе путнике који одлазе копном или већином бродова не подвргава било каквој граничној контроли, она захтева да путници који одлазе авионом имају важећи пасош (или одређене посебне документе који замењују пасош). Сходно томе, иако путници који напуштају Америку авионом можда неће морати да имају пасош за улазак у одређену земљу, од њих ће се тражити да имају важећу пасошку књижицу да би се укрцали на свој лет како би задовољили америчке имиграционе власти при одласку.

Слично томе, иако неколико држава изван Европског економског простора (ЕЕП) прихвата националне личне карте које су издале њене државе чланице за улазак, Шведска и Финска не дозвољавају својим грађанима да одлазе у земље изван ЕЕП користећи само своје личне карте.⁷

Многе државе обично дозвољавају улазак власницима пасоша других држава, али понекад захтевају и визу, међутим то није аутоматско право. У случају да нека држава не признаје другу државу, или је у спору са њом, може забранити коришћење њиховог пасоша за путовање у ту другу државу, или може забранити улазак власницима пасоша те друге државе. Одређени појединци подлежу санкцијама које им одбијају улазак у одређене државе.⁸

⁵ Coşkun, C.. Cultural Identity and Passport Designs. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*. 2018, 4(11), pp. 139-140.

⁶ O'Byrne, D. (2001). On passports and border controls. *Annals of Tourism Research*. 2001, 28(2), pp.- 401-402.

⁷ Travel documents for EU nationals. Доступно на сајту: https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/entry-exit/eu-citizen/index_en.htm Приступљено: 05.06.2022. године

⁸ How to Enter the U.S. Доступно на сајту: <https://www.usa.gov/enter-us> Приступљено: 05.06.2022. године

Путне исправе могу бити затражене у другим околностима како би се потврдила идентификација датог лица, као што је пријављивање у хотел или када се врши промена новца у локалну валуту.⁹

Пасоши и друге путне исправе имају рок важења, након чега се више не признају, али се препоручује да пасош важи најмање шест месеци јер многе авио-компаније одбијају укрцавање путницима чији пасош има краћи рок важења, чак и ако земља одредишта можда нема такав захтев.

Предмет рада посвећен је обради теме путних исправа. Први део рада бави се питањем путних исправа у законодавству Републике Србије. Унутар првог дела, биће речи о појму и врстама путних исправа, надлежности за издавање и рока важења путних исправа, затим о обрасцу и поступку издавања путних исправа, посебним обавезама у вези са издатом путном исправом, као и злоупотребом путних исправа. Други део рада бави се путним исправама у законодавству држава на подручју бивше СФРЈ, као што су Република Хрватска, Црна Гора и Босна и Херцеговина. Трећи део рада бави се питањем путних исправа држава чланица Шенгенске зоне. У закључку рада биће извршено поређење путних исправа у законодавству Републике Србије, држава бивше СФРЈ, као и држава чланица Шенгенске зоне.

Циљ мастер рада је упознавање са карактеристикама законске регулативе путних исправа у Републици Србији, затим у појединим државама бивше СФРЈ, као и државама чланица Шенген зоне. Када је реч о Републици Србији, циљ је детаљније упознавање са појмом и врстама путних исправа, на који начин се путне исправе издају, њихов рок важења, затим упознавање са посебним обавезама у вези са издатом путном исправом, као и злоупотребом путних исправа.

Значај рада огледа се у детаљном сагледавању законске регулативе путних исправа у Републици Србији, Црног Гори, Босни и Херцеговини, Републици Хрватској, као и државама чланицама Шенген зоне. Сагледавањем и упоређивањем законских регулатива путних исправа у различитим државама даје нам могућност да уочимо које су то потенцијалне мане законске регулативе, као и предности, у Републици Србији, као могућности унапређења закона, као и његове практичне примене, у зависности од потребе праксе.

⁹Достић, С., Марковић, Д.М., Модел оперативне анализе ризика у граничној полицији Републике Србије, Безбедност, Београд, 2016, 58(3), стр. 39.

Током теоријске анализе законских текстова и стручне литературеу циљу формулисања предмета, значаја, циља и хипотеза мастер рада, коришћени су правно-догматски метод, упоредно правни метод, као историјско-правни метод.

Хипотезе рада су:

- Путна исправа представља личну исправу коју издаје влада, одређене државе, или међународни субјект у складу са међународним споразумима и уговорима, а како би се лицима омогућио пролазак мера граничних контрола.
- Државне граничне контроле захтевају од лица које путује, да приликом преласка граничних контрола и уласка у дату јурисдикцију, покажу важеће путне исправе како би потврдили свој идентитет, држављанство или статус сталног боравка, односно да потврде да испуњавају улазак у дату јурисдикцију.
- Најчешћа путна исправа је пасош, који носиоцу обично даје више привилегија попут безвизног приступа одређеним земљама.
- Док су пасоши које издају владе најчешћа врста путних исправа, многе државе и међународне организације издају друге врсте путних исправа које пружају могућност њиховом носиоцу да путују у иностранству у државе које признају те документе.
- У различитим државама постоје различити законски прописи путних исправа, који представљају део политике граничних контрола и они се могу разликовати у зависности од начина преласка граничних контрола, односно начина превоза путника.
- Законом о путним исправама Републике Србије (ЗПИ РС) уређују се путне исправе за путовање држављања РС у иностранство, одређују се врсте путних исправа и начин њиховог издавања.
- Важећа путна исправа, као јавна исправа, служи и омогућава црногорском држављанину да напусти Црну Гору преласком државне границе ради путовања и боравка у другој држави, и да се врати у своју матичну земљу, Црну Гору.

- Држављанин Босне и Херцеговине има право на путну исправу, као и на заштиту личних података у истој, с тим да може поседовати само једну путну исправу исте врсте.
- Законом о путним исправама хрватских држављана (ЗПИ РХ) прописано је да хрватски држављанин има право на путну исправу којом доказују свој идентитет и хрватско држављанство када путује у иностранство.
- Шенгенска зона обухвата 26 држава које су потписале Шенгенски споразум, који омогућава грађанима држава чланица да слободно путују унутар зоне, без проласка пасошке и граничне контроле. Свака држава чланица Шенгенске зоне може издати Шенгенске визе.

2. ПУТНЕ ИСПРАВЕ ПРЕМА ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

2.1. Појам и врсте путних исправа

Путна исправа је јавна исправа која њеном имаоцу, држављанину Републике Србије, служи за прелазак државне границе ради путовања, боравка у иностранству и повратка у матичну земљу.

Такође, представља доказ о држављанству Републике Србије и њеном имаоцу служи ради доказивања свог идентитета.

Сходно наведеном, држављанин Републике Србије има право на једну путну исправу исте врсте, коју ће искључиво лично употребљавати, односно путну исправу сме да користи само лице на чије је име издата.

Сходно одредбама члана 8 Закона о путним исправама, путним исправама сматрају се:

- Пасош;
- Дипломатски и службени пасош;
- Путни лист;
- Путне исправе које се издају на основу међународних уговора.¹⁰

Пасош је путна исправа која се држављанину РС издаје за неограничен број путовања у иностранству, борака у иностранству, као и повратака у земљу.

Под службеним и дипломатским пасошом се сматрају путне исправе које се издају ради обављања државних послова у иностранству, за неограничен број путовања, а чије се издавање ближе уређује прописом Владе.¹¹

Службени пасош се издаје службеницима дипломатских или конзуларних представништава РС, као и државним службеницима, државним службеницима на положајима и руководећим радницима са посебним овлашћењима у другим државним

¹⁰Члан 8 Закона о путним исправама (ЗПИ) "Сл. гласник РС", бр. 90/2007, 116/2008, 104/2009, 76/2010, 62/2014 и 81/2019

¹¹Члан 9 ЗПИ

органима, када путују у иностранство службеним послом који захтева поседовање службеног пасоша.

Дипломатски пасош се издаје држављанима Републике Србије који у складу са међународним правом у иностранству имају статус дипломатског агента, конзуларног функционера, функционера међународних организација, дипломатским куририма, као и највишим државним функционерима.¹²

Међутим, када је реч о овим врстама путних исправа, исте се могу издати и члану уже породице коме је издат пасош, под условом да се ради о лицу које са њим живи у заједничком домаћинству, и да са њим путује у иностранство или борави у иностранству.

Исправа која се издаје држављанину Републике Србије ради путовања у иностранство без путне исправе, а свакако и ради повратка у Републику Србију јесте путни лист.

Слика 1. Пасош Републике Србије (https://sh.wikipedia.org/wiki/Pasoš_Srbije).

¹²Члан 10 ЗПИ

Путне исправе по својој правној природи представљају конститутивне управне акте. Посматрајући класификациону структуру, наспрот конститутивним управним актима постоје и декларативни управни акти, који су утврђујућег карактера, јер се њима само утврђује наступање одређених законских последица.¹³

У погледу правне природе јавних исправа, постоје опречна мишљења појединих аутора. Сходно томе, поједини аутори сматрају да су јавне исправе истовремено и декларативни управни акти. Наиме, ради се о томе, да у сваком датом случају утврдимо да ли се ради само о јавној исправи, или је уз то реч и о декларативним управним актима.

Навешћемо као пример, диплому која се издаје о завршеном факултету. У питању је само јавна исправа која истовремено није декларативни управни акт, јер се од факултета може тражити издавање потврде на основу које ће се остваривати одређена права, и без дипломе.¹⁴

Са друге стране, универзитет издаје диплому о докторату и предаје је ректор на основу одбраћене докторске дисертације. Све док се диплома не изда, нико се не може сматрати доктором наука, и не може да употребљава тај назив. Према томе, диплома о докторату је јавна исправа, и декларативни управни акт.

Путна исправа као личан правни акт, истовремено је и јавна исправа и управни акт. То се првенствено односи на пасош, као најчешћи вид путне исправе. Такође, путна исправа је и конститутивни управни акт којим се ствара једна нова правна ситуација, ствара се дозвола за прелаз државне границе.¹⁵

¹³Петровић, М., Прица, М., Посебно управно право са међународним управним правом, *Нини*, 2014, 175-180

¹⁴Ибидем

¹⁵Ибидем

2.2. Надлежност за издавање и рок важења путних исправа

Да би путна исправа могла да се користи од стране лица коме је намењена и на чије име је издата, неопходно је да буде издата од стране надлежног органа, са законским роком важења. У зависности од врсте путне исправе, разликује се и надлежност органа за сваку поједину врсту.

Пасош издаје полицијска управа или полицијска станица Министарства унутрашњих послова на чијем се подручју налази пребивалиште односно боравиште лица које подноси захтев за издавање пасоша.¹⁶

Уколико се захтев за издавање пасоша подноси преко дипломатског или конзуларног представништва, пасош издаје полицијска управа или полицијска станица Министарства унутрашњих послова на чијем је подручју пребивалиште подносиоца захтева. Лица која немају пријављено пребивалиште на територији РС, пасош им издаје Полицијска управа за град Београд Министарства унутрашњих послова.

Законски рок на који се издаје пасош јесте 10 година. Изузетак представља случај када се пасош издаје лицима млађим од 3 године живота, када се пасош издаје са роком важења од 3 године, а лицима млађим од 14 година живота, са роком важења од 5 година.¹⁷

Осим тога, уколико се лицу из објективних разлога не могу узети отисци прстију, али само привремено, пасош се издаје са роком важења од 1 године. Уколико су пак разлози трајног карактера, пасош се издаје са роком важења од 10 година.¹⁸

Дипломатски и службени пасош се издају са роком важења од 5 година.

Путни лист се издаје са роком важења који је потребан за повратак у Републику Србију, а најдуже 60 дана.

У пракси се дешава да лице изгуби пасош или га оштети. Иако је законом прописана дужност сваког лица да пажљиво и савесно чува свој пасош, дешава се да исти дође у посед неовлаћеног лица. С тим у вези, лицу које у период од 5 година изгуби или оштети 2 или више пасоша, нови ће се издати са роком важења од годину

¹⁶Члан 15 ЗПИ

¹⁷Члан 19 ЗПИ

¹⁸Члан 20 ЗПИ

дана. Лице које поседује важећи пасош издат са роком важења од годину дана, захтев да му се изда нови пасош може поднети најраније 30 дана пре истека рока важења пасоша који је издат на период од годину дана. Након истека тог периода од годину дана, нови пасош се издаје са роком важења од 10 година.¹⁹

Слика 2. Пасош Републике Србије (https://sr.wikipedia.org/wiki/Пасош_Србије).

¹⁹Члан 23 ЗПИ

2.3. Образац и поступак издавања путних исправа

Будући да се ради о јавној исправи која се издаје на лични захтев подносиоца, путне испаве се на прописаном обрасцу издају након што надлежни орган за издавање прими захтев и утврди да нема законских сметњи за издавањем исте.

Захтев за издавање пасоша подноси се органу надлежном за издавање пасоша на чијем подручју подносилац захтева има пребивалиште, односно боравиште или преко надлежног дипломатског или конзуларног представништва Републике Србије.²⁰

Захтев за издавање пасоша се може поднети најраније 7 месеци пре истека важења већ издатог пасоша.

За разлику од пасоша и путног листа који се издају на лични захтев, службени и дипломатски пасош се издају на захтев надлежног државног органа. Путне исправе које се издају на основу међународних уговора издају се такође, на лични захтев.

Захтев за издавање путне исправе треба да садржи тачне и истините податке о личности који се у ту исправу уписују. Ради утврђивања идентитета и других чињеница које су од важности за издавање путне исправе, уједно и фотографисања, узимања отисака прстију и потписа, неопходно је да лично присуство лица коме се издаје путна исправа. Дакле, не може се овластити неко друго лице које ће поднети захтев у име и за рачун неког друго лица, и испунити све остале нужне кораке.²¹

Лица која живе у иностранству за издавање пасоша морају да наведу податке везане за државу и место свог борава, односно пребивалишта у иностранству.

За лица која су малолетна или пословно неспособна, захтев подноси један од родитеља, уз писмену сагласност другог родитеља, односно старатеља. Писмена сагласност другог родитеља је потребна готово у свим случајевима, будући да родитељи врше заједнички родитељско право. И да оба родитеља имају право и дужност да заједнички одлучују о битним питањима везаним за живот њиховог детета.

²⁰Члан 27 ЗПИ

²¹Члан 28 ЗПИ

Међутим, у одређеним случајевима, малолетном лицу се може издати путна исправа и без сагласности другог родитеља:

- Ако захтев поднесе један од родитеља, а уз захтев приложи потврду надлежног органа да је издавање пасоша у интересу детета;
- Ако захтев поднесе родитељ коме је одлуком надлежног органа додељено старатељство над малолетним лицем или је дозвољено издавање путне исправе, осим уколико је том одлуком издавање путне исправе и путовање малолетног лица у иностранство условљено сагласношћу другог родитеља;
- Ако постоји правна и физичка спреченост једног од родитеља да врши родитељско право.²²

Када се мисли да ће надлежни орган поступити по поднетом захтеву и издати путну исправу, мисли се на то да се уз захтев за издавање мора доставити сва нужна пратећа документација, таксативно наведена у Закону о путним исправама.

Уз захтев за издавање путне исправе прилаже се на увид важећа лична карта РС, а уколико је захтев поднет дипломатском или конзуларном представништву Републике Србије, прилаже се на увид и важећа јавна исправа на основу које се може утврдити идентитет.

Путна исправа се издаје на основу извода из матичне књиге рођених, уверења о држављанству Републике Србије, и других јавних исправа које ће орган прибавити по службеној дужности, осим уколико подносилац захтева жели да лично прибави.

Такође, приликом преузимања нове путне исправе, уз захтев се на увид прилаже претходна путна исправа која ће се том приликом поништити.

При подношењу захтева подносиоцу се издаје потврда, у циљу доказа о поднетом захтеву.

Како је законом прописана дужност сваког лица на пажљиво и савесно чување путне исправе, то се уједно односи и на то да лице које поседује путну исправу чији рок важења није истека, мора поднети захтев за издавање нове путне исправе, ако:

²²Члан 29 ЗПИ

- Ако фотографија на путној исправи не одговара изгледу лица;
- Ако је дошло до промене података који су уписани у путној исправи;
- Ако је путна исправа оштећена, попуњена или дотрајала, тако да не може да служи сврси.²³

По поднетом захтеву орган надлежан за издавање путне исправе дужан је да поступи благовремено и да донесе одлуку, односно да изда путну исправу, у року од 30 дана од дана подношења захтева.

Уколико је захтев поднет преко дипломатског или конзуларног представништва Републике Србије, надлежни орган је дужан да реши у року од 60 дана од дана подношења захтева.

Изузетно, у хитним и оправданим случајевима, под условом да је уз захтев за издавање поднет и доказ о оправданости хитног поступања, надлежни орган је дужан да изда путну исправу најкасније у року од 48х од тренутка подношења захтева.

Међутим, не постоји безусловна дужност надлежног органа да изда путну исправу уколико утврди да постоји нека сметња. У одређеним ситуацијама орган ће решењем одбити захтев и неће издати путну исправу, осим ако је у питању путни лист чији се захтев за издавање не може одбити.

У одребама члана 35 Закона о путним исправама таксативно се наводе следећи случајеви:

- Ако је против лица које тражи издавање путне исправе донета наредба о спровођењу истраге или је подигнута оптужница – на захтев надлежног суда, односно јавног тужилаштва;
- Ако је лице које тражи издавање путне исправе осуђено на безусловну казну затвора у трајању дужем од три месеца, односно док казну не издржи;
- Ако је лицу које траже издавање путне исправе у складу са признатим међународним актима забрањено путовање;
- Ако је лицу које тражи издавање путне исправе забрањено кретање ради спречавања ширења заразних болести, односно епидемије;

²³Члан 33 ЗПИ

- Ако из разлога одбране земље прописано одобрење за путовање у иностранство није издато или постоји нека друга сметања предвиђена законом којим се уређује војна обавеза, у случају да је проглашено ратно стање или ванредно стање;
- Ако лице поседује важећу путну исправу која је одузета од стране надлежног органа ради вођења поступка – док поступак траје.²⁴

Уколико су пак испуњени сви услови, надлежни орган ће издати путну исправу на прописаном обрасцу.

Образац пасоша, дипломатског и службеног пасоша, путног листа прописује министар надлежан за унутрашње послове. Прописана садржина путне исправе садржи следеће податке о имаоцу те исправе:

- презиме и име;
- дан, месец и година рођења;
- место, држава рођења и држављанство;
- јединствени матични број грађана;
- пребивалиште или страна држава у којој живи лице које нема пријављено пребивалиште у РС;
- пол.²⁵

Обрасци путних исправа имају простор за фотографију и потпис имаоца исправе, док када су у питању службени и дипломатски пасош уноси се и податак о функцији имаоца тог пасоша. Такође, потребно је у обрасцу путне исправе унети тачан датум издавања путне исправе са роком важења.

Обрасци путних исправа се штампају на српском језику, ћириличним писмом, и на енглеском и француском језику, а попуњавају се на српском језику, латиничним писмом. Све образце технички израђује и штампа Народна банка Србије – Завод за израду новчаница и кованог новца.²⁶

У образце путних исправа уписују се подаци о презимену и имену лица у изворном облику, онако како су уписани у изводу из матичне књиге рођених. У свим

²⁴Члан 35 ЗПИ

²⁵Члан 24 ЗПИ

²⁶Члан 26 ЗПИ

обрасцима саставни део представља електронски носач података и машински читљиву зону за потребе аутоматског читавања података.

Издату путну исправу надлежни орган за издавање путних исправа ће одузети у одређеним случајевима уз јасно навођење разлога којима се руководио приликом доношења таквог решења:

- Ако је путна исправа издата на основу нетачних података;
- Ако је њен ималац омогућио другом лицу да путну исправу користи као своју;
- Ако је њеном имаоцу престало држављанство Републике Србије;
- Ако се накнадно утврди да су у тренутку издавања путне исправе постојале сметње, које је надлежни орган касније утврдио или су ти разлози настали након издавања.²⁷

Такође, будући да се путна исправа употребљава приликом преласка државне границе, гранична полиција ће привремено одузете путне исправе приликом вршења послова граничне контроле доставити полицијској управи или полицијској станици која је издала пасош.

О свим чињеницама које узрокују престанак разлога за одузимање путне исправе или одбијање захтева за издавање путне исправе, надлежни орган је дужан да без одлагања обавести орган надлежан за издавање путне исправе. Потом ће се о истом обавестити и лице које је тражило издавање путне исправе, односно лице коме је одузета путна исправа.

Поред прописаних законских рокова важења путне исправе, у односу на сваку поједину врсту, Закон о путним исправама у одредбама члана 41, указује на могућност издавања пасоша са ограниченим роком важења.²⁸

На молбу лица коме је одузета путна исправа или коме је одбијен захтев за издавање путне исправе, у нарочито оправданим случајевима, попут лечења у иностранству, смрт члана породице, орган који је одлучивао у конкретном случају може одобрити издавање пасоша са ограниченим роком важења.

²⁷Члан 37 ЗПИ

²⁸Члан 41 ЗПИ

Пре него што изда путну исправу, неопходно је да надлежни орган прибави одобрење надлежног суда, односно јавног тужиоца који је захтевао забрану издавања путне исправе.

У поступку издавања путних исправа примењују се одредбе Закона о путним исправама и одредбе Закона о општем управном поступку, који представља основни и општи управнопроцесни закон. Чланом 6. Закона о путним исправама нормирано је да се на поступак издавања исправа предвиђених овим законом примењује Закон о општем управном поступку, ако овим или посебним законом није друкчије одређено.²⁹ Одавде произлази да Закон о путним исправама наспрам Закона о општем управном поступку стоји у односу посебног према општем закону. Закон о путним исправама као посебан закон може нормирати и одредбе које се разликују од одредби Закона о општем управном поступку (нпр. рок за издавање путне исправе и разлози за одбијање захтева), али дотичне одредбе не би смеле бити несагласне општим правним начелима управног поступка. С друге стране, Закон о општем управном поступку примењује се супсидијарно на питања која нису уређена Законом о путним исправама или другим меродавним посебним законом.³⁰

2.4. Посебне обавезе у вези са издатом путном исправом

Будући да се све чешиће поставља питање шта урадити ако изгубите своју путну исправу или наиђете на туђу, одредбе Закона о путним исправама јасно су прописале поступак или ти редослед радњи које би ваљало урадити у тим ситуацијама.

У наведеним случајевима, нужно је пријавити без одлагања нестанак или проналазак путне исправе најближој полицијској управи тј. полицијској станици Министарства унутрашњих послова. Уколико се пак ради о нестанку путне исправе у иностранству, пријављује се најближем дипломатском или конзуларном представништву Републике Србије.

Надлежни орган за издавање путне исправе може по службеној дужности решењем да прогласи неважећом путну исправу, ако:

²⁹О управном поступку видети: С. Поповић, М. Петровић, М. Прица, Управно право, Ниш, 2011; П. Димитријевић, Управно право, Ниш, 2021; М. Петровић, М. Прица, Посебно управно право са међународним управним правом, Ниш, 2020.

³⁰О супсидијарној и сходној примени Закона о општем управном поступку видети: М. Прица, Супсидијарна и сходна примена Закона о општем управном поступку, Зборник радова Правног факултета у Нишу број 91/2021, стр. 97-116.

- лице које је у поступку враћања по међународном споразуму изјавило да нема путну исправу, а надлежни орган утврди да поседује важећи пасош, али није пријавио губитак истог;
- уколико дипломатски или службени пасош не буде враћен Министарству спољних послова у року од 60 дана од дана престанка правног основа за његово издавање.³¹

Сваку несталу путну исправу надлежни орган ће решењем прогласити неважећом, а потом ће на званичној веб презентацији Министарства унутрашњих послова огласити неважећом путну исправу. На тај начин, сходно начелу јавности, јавност ће благовремено бити упозната са свим релевантним информацијама. По доношењу решења којим се једна путна исправа оглашава неважећом, надлежни орган ће моћи да изда нову путну исправу. Дакле, доношење решења је неопходан услов да би се издала нова путна исправа, јер се ради о ваљаном правном основу.

О свим идатим путним исправама, о одбијеним захтевима за издавање путне исправе, о одузетим и неважећим путним исправама, води се јединствена евиденција у електронском облику. Сва заинтересована лица увидом у евиденцију, могу било када бити упозната са тим подацима, а уједном се на тај начин остварује у начело јавности рада надлежних органа.

2.5. Злоупотреба путних исправа

Данашње друштво суочено је са примерима криминалне природе за илегалан прелазак државне границе. Па тако у медијима све чешће можемо чути за трговину људима, услед мигрантске кризе јавља се довођење у заблуду имигрантских служби и повећан обим безбедносних ризика на граничним прелазима.³²

Контролом преласка државне границе уочено је да се појављују ирегуларни мигранти који користе фалсификоване путне исправе или пак користе туђе оригиналне путне исправе као своје.³³

³¹Члан 42 ЗПИ

³²Богојевић, Р., Достић, С. Злоупотреба путних исправа – упоредна анализа казних одредби у Србији и Хрватској, *Безбедност*, Београд, 2/2018, стр. 87.

³³ Passport fraud is the 'biggest threat facing the world', claims Interpol. Доступно на сајту: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-1247082/Passport-fraud-biggest-threat-facing-world.html>
Приступљено: 07.06.2022.

Посебну улогу у том процесу има гранична полиција, као државни орган са којим се прво сусрећу прекогранични путници при уласку у земљу. Борба против нарушавања правног саобраћаја једне земље одвија се кроз уношење заштитних елемената у јавне исправе, као и кроз формирање служби за заштиту закона у случајевима фалсификовања исправа и кривичном процесуирању лица која их користе и израђују.

Фалсификоване путне исправе служе извршиоцима кривичних дела за покушај напуштања земље, у циљу избегавања кривичне одговорности или издржавања затворске казне. Најчешће је фалсификовање путне исправе праћено уз друга прекогранична кривична дела, попут: трговине људима, кријумчарења оружја, наркотика, робе, итд.³⁴

Кривична дела која се чине злоупотребом путних исправа у циљу преласка државне границе обухваћена су члановима КЗ РС:

- члан 355 – „Фалсификовање исправе“;
- члан 356 – „Посебни случајеви фалсификовања исправе“;
- члан 358 – „Навођење на оверавање неистинитог садржаја“;

Предмет кривичног дела је јавна исправа и разликовање три облика према радњи:

- Фалсификовање исправе израдом лажне или преиначавањем лажне путне исправе;
- Употреба фалсификоване путне исправе као праве;
- Набављање фалсификоване путне исправе раде њене употребе.³⁵

За постојање кривичног дела фалсификовање важно је, дакле, да се ради о изради лажне или преиначавању праве путне исправе, али тако да се ради о неовлашћеној измени садржине путне исправе тако да се ствара погрешна представа о њој и подацима унетим у њу. Код извршиоца постоји свест да се ради о лажној или преиначеној исправу, и постоји намера да се иста употреби у правном саобраћају.

³⁴Јовашевић, Д., Хашимбеговић, Т., Кривична дела фалсификовања, Задужбина Андрејевић, Београд, 2000, 109.

³⁵Делић, Н., Кривична дела против правног саобраћаја у Кривичном законнику Србије, Годишњак Правног факултета, година IV, 1/2013, 10.

Није од великог значаја начин набављања фалсификоване исправе, било да је то на пример куповином или поклон.³⁶

Кривично дело навођење на оверавање неистинитог садржаја има два облика испољавања. Став 1 члана 358 КЗ, односи се на довођење у заблуду надлежног органа ради навођења да овери штогод неистинито у јавној исправи, записнику или књизи, што може да служи као доказ у правном саобраћају.

Став 2 истог члана, односи се на кажњавање и оног лица ко овакву исправу употребу, иако зна да је неистинита.

У пракси се гранична полиција више сусреће са употребом туђе путне исправе као своје, и није неопходно да такву путну исправу полицијски службеник овери улазним или излазним печатом, јер се кажњава и покушај кривичног дела.

Уколико би полицијски службеник знао, и није му могло остати непознато, да се ради о туђој путној исправи и ипак је овери, учинио би кривично дело из члана 357 КЗ РС – „Фалсификовање службене исправе“.

Учестала употреба туђе оригиналне путне исправе као своје, али и фалсификоване, важан је индикатор појаве ирегуларних миграната и потенцијалне опасности да се ради о организованом криминалу. За бедбедност државне границе, а и саме државе, важно је успоставити адекватан вид контроле, заштите и кривично процесуирање извршиоца кривичног дела.³⁷

³⁶Комненић, М., Бјелајац, Ж., Спалевих, Ж., Предмет кривичног дела фалсификовања исправе, Правно-теорија и пракса, 2012, 4(6), 893.

³⁷Ибидем.

3. ПУТНЕ ИСПРАВЕ ДРЖАВА НА ПОДРУЧЈУ БИВШЕ СФРЈ

3.1. Путне исправе према законодавству Црне Горе

Важећа путна исправа, као јавна исправа, служи и омогућава црногорском држављанину да напусти Црну Гору преласком државне границе ради путовања и боравка у другој држави, и да се врати у своју матичну земљу, Црну Гору.³⁸

За време боравка у другој држави, путна исправа служи њеном имаоцу за доказивање свог идентитета и свог црногорског држављанства.

На основу одредби Закона о путним исправама (ЗПИ ЦГ), који се примењује од 1. јула 2018. године, а чланом 5 става 1 путним исправама сматрају се:

- пасош,
- дипломатски пасош,
- службени пасош,
- путни лист,
- путне исправе које се изадју на основу међународног уговора.

Ставом 2 истог члана наводи се да се путном исправом сматра и поморска књижица члана посаде поморског брода, ако је у њу унета виза.

Црногорски држављанин може имати само једну путну исправу исте врсте и не постоји могућност да се једно лице истовремено служи двома или више врста путних исправа. Такође, путну исправу може да користи само црногорски држављанин на чије је име лично издата путна исправа.³⁹

Пасош се као електронска јавна исправа издаје црногорском држављанину ради путовања у другу државу и боравка у њој, као и за повратак у Црну Гору, са роком важења од 10 година, а лицу млађем од 4 године живота, са роком важења од 2 године. На лични захтев црногорског држављанина који има пребивалиште у Црној Гори, поднетог подручној јединици или филијали унутрашњег послова у месту свог

³⁸Путне исправе. Доступно на сајту: <https://www.gov.me/clanak/putne-isprave> Приступљено: 07.06.2022. године.

³⁹Члан 2 Закона о путним исправама Црне горе, „Службени гласник ЦГ“, бр. 21/2008, 25/2008 - испр., 40/2011 – др. закон, 39/2013 и 54/2016.

пребивалишта, пасош издаје Министарство, такође, захтев се може поднети дипломатском или конзуларном представништву Црне Горе на чијем подручју црногорски држављанин борави непрекидно дуже од 3 месеца.⁴⁰

О поднетом захтеву за издавањем путне исправе Министарство је дужно да одлучи и да изда пасош што пре, а најкасније у року од:

- 15 дана ако је захтев поднет Министарству,
- 30 дана ако је захтев поднет дипломатско-конзуларном представништву Црне Горе.

Слика 3. Пасош Црне Горе (https://sr.wikipedia.org/wiki/Пасош_Црне_Горе).

Међутим, орган којем је поднет захтев за издавање путне исправе, исти ће одбити ако је:

- против црногорског држављанина донето решење о спровођењу истраге или подигнута оптужница,
- црногорски држављанин је правоснажном одлуком осуђен на безусловну казну затвора, док казну не издржи,
- црногорском држављанину, одлуком међународне организације коју је признала, односно приступила Црна Гора, органичено кретање.⁴¹

⁴⁰ЗПИ ЦГ.

⁴¹Члан 38 ЗПИ ЦГ.

С обзиром на то да се у пракси често догађа да је лицу издата путна исправа, али се након издавања утврди да нису биле испуњене законске претпоставке за издавање, орган ће исправе одузети. У смислу одредби члана 39, као могућности за одузимањем исправа наводе се:

- ако је путна исправа издата на основу нетачних података,
- ако се накнадно утврди да су постојали разлози за одбијање захтева, а орган је за њих сазнао касније.⁴²

Уколико је црногорском држављанину одузет пасош или му је захтев за издавање одбијен, Министарство може у неким оправданим случајевима издати пасош са ограниченим, тј. унапред одређеним роком важења, али не краћим од 6 месеци.

Дипломатски и службени пасош, као електронске путне исправе, издају се државним функционерима, државним службеницима и намештеницима ради ефикасног обављања државних послова и обезбеђења њихове заштите у другој држави.

Дипломатски пасош се издаје:

- највишим државним функционерима,
- лицима које имају дипломатски или конзуларни статус,
- дипломатским куририма, члановима државних делегација и
- другим лицима када је то у интересу Црне Горе.⁴³

Дипломатски пасош се издаје:

- дипломатским или конзуларним представницима Црне Горе који немају дипломатски пасош,
- државним службеницима и намештеницима када путују у другу државу ради обављања службених послова,
- другим лицима када је то у интересу Црне Горе.

Ова врста путних исправа се издаје са роком важења од 5 година, при чему право на исте може престати и пре истека овог рока, у случају престанка својства, тј. разлога за издавањем истог.

На захтев државног органа у којем државни функционер обавља функцију или где је запослен, дипломатски и службени пасош издаје орган државе управе надлежан

⁴²Члан 39 ЗПИ ЦГ.

⁴³Члан 8 ЗПИ ЦГ.

за стране пословне. Орган ће бити дужан да одлучи у року од 15 дана од дана подношења захтева.

Путна исправа се издаје црногорском држављанину који у другом држави остао без путне исправе, ради повратка у Црну Гору. Потребно је да црногорски држављанин лично поднесе захтев за издавање путног листа дипломатском или конзуларном представништву Црне Горе, а којем ће одлучивати дипломатско или конзуларном представништво Црне Горе на чијем је подручју лице остало без путне исправе.

Путни лист када се издаје, издаје се тако да послужи циљу свог издавања, а то је повратак црногорског држављанина у своју земљу. С тим у вези издаје се са роком важења који не може бити дужи од 60 дана.

У смислу одредби члана 10 Закона о путни исправама, поморска књижица, под условм да је у њу унета виза, служи укрцаном члану посаде као путна исправа за путовање у другу државу или за путовање у другу државу ради укрцавања на брод или за повратак у Црну Гору по искрцавању са брода. Визу на поморску књижицу и визу на путну исправу службеног особља у међународном саобраћају која се издаје на основу међународног уговора издаје Министарство.⁴⁴

Када је реч о престанку важења путних исправа, исте престају да важе итеком рока на који су издате. Међутим, постоји низ случајева када путна исправа може престати да важи и пре истека рока. Као неки од њих наводе се:

- престанком црногорског држављанства,
- смрћу,
- променом личних података,
- ако је путна исправа оштећена у целини, или је лик имаоца путне исправе у битном промењен,
- ако је путна исправа оглашена неважећом.⁴⁵

У случају нестанка путне исправе, орган који је издао доноси решење о оглашавању путне исправе неважећом. Пре доношења наведеног решења, имаоца путне исправе дужан је да поступи сходно својој законској обавези, те да о нестанку поднесе пријаву најкасније у року од 8 дана:

⁴⁴Члан 10 ЗПИ ЦГ.

⁴⁵Члан 44 ЗПИ ЦГ.

- органу који је издао путну исправу, ако је путна исправа нестала у Црној Гори,
- дипломатском или конзуларном представништву Црне Горе, ако је путна исправа нестала у другој држави.⁴⁶

Слика 4. Број држава у којима грађани са држављанством Словеније, Хрватске, Србије, Северне Македоније, Црне Горе и Босне и Херцеговине могу путовати без визе (<https://www.bankar.me/2021/10/25/pasosi-u-regionu-drzavljani-crne-gore-mogu-bezvizno-putovati-u-123-drzave-infografika/>).

⁴⁶Члан 47 ЗПИ ЦГ.

3.2. Путне исправе према законодавству Босне и Херцеговине

Законом о путним исправама Босне и Херцеговине (ЗПИ БиХ), одредбама члана 2 дефинишу се путне исправе као јавне исправе којима се доказује идентитет и држављанство Босне и Херцеговине.

Држављанин Босне и Херцеговине има право на путну исправу, као и на заштиту личних података у истој, с тим да може поседовати само једну путну исправу исте врсте. Када је реч о страним држављанима који имају признат статус избеглице у Босни и Херцеговини, они имају право на путну исправу за избеглице, док лица без држављанства која имају одобрен боравак у Босни и Херцеговини имају право на путну исправу за лица без држављанства.⁴⁷

Све путне исправе за држављане БиХ можемо поделити на:

- пасош,
- дипломатски пасош,
- службени пасош,
- заједнички пасош,
- путни лист,
- поморска, односно бродарска књижица и
- друге којима се у складу са међународним уговорима омогућава путовање држављана БиХ у иностранство.

Са друге стране, путне исправе за стране држављане су:

- путна исправа за избеглице,
- путна исправа за лица без држављанства,
- путни лист за странце.

Путне исправе утврђене напред наведеним законом издају следећи органи:

- надлежни органи у ентитетима и Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине,
- Министарство иностраних послова БиХ,
- Министарство безбједности БиХ,
- Министарство цивилних послова БиХ,

⁴⁷Члан 3 Закона о путним исправама Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“, бр. 4/1997, 1/1999, 9/1999, 27/2000, 32/2000, 19/2001, 47/2004, 53/2007, 15/2008, 33/2008, 39/2008 - испр. и 60/2013

- Министарство спољних послова БиХ - за дипломатске пасоше.⁴⁸

Подносиоцу захтеве ће се исти одбити:

- ако подносилац не достави исправно попуњен захтев са приложеним документима,
- у складу са законом о кривичном поступку,
- ако је основана сумња да ће подносилац захтева избећи извршење доспеле имовинско-правне обавезе из брачног односа или односа родитељи и деце, пореску обавезу или другу законом утврђену имовинско-правну обавезу за коју постоји извршни наслов – на захтев надлежног суда.⁴⁹

Слика 5. Пасош Босне и Херцеговине (<https://www.bihambasada.se/zahtjev-za-izdavanje-pasosa/>).

Такође, захтев за издавање путних исправа се може одбити ако се основано сумња да ће подносилац захтева деловати противно прописима о забрани или ограничавању увоза или извоза, транспорта или распачавања опојних средстава или противно прописима из области царине, односно спољне трговине.

⁴⁸Члан 13 ЗПИ БиХ.

⁴⁹Члан 21 ЗПИ БиХ.

Носиоцу путне исправе иста ће се одузети у следећим случајевима:

- ако је путну исправу добио на основу лажних или непотпуних информација,
- ако је подносилац дозволио другом лицу коришћење његове путне исправе,
- ако је престао бити држављанин БиХ.⁵⁰

Слика 6. Пасош Босне и Херцеговине

(https://sr.wikipedia.org/wiki/Пасош_Босне_и_Херцеговине).

⁵⁰Члан 23 ЗПИ БиХ.

3.3. Путне исправе према законодавству Републике Хрватске

Законом о путним исправама хрватских држављана (ЗПИ РХ) прописано је да хрватски држављанин има право на путну исправу којом доказују свој идентитет и хрватско држављанство када путује у иностранство.⁵¹

У одређеним државама, уколико је то предвиђено међународним уговором, може се дозволити путовање без путне исправе, те ће у том случају Влада Републике Хрватске прописати која ће исправа служити као замена.

Врсте путних исправа су:

- путовница,
- дипломатска путовница,
- службена путовница,
- путни лист,
- путне исправе које се издају на основу међународних уговора.⁵²

Издатом путном исправом грађанин се не сме служити ако:

- су се променили лични подаци грађанина садржани у путној исправу,
- је путна исправа оштећена или дотрајала тако да више не служи сврси,
- ако фотографија на путној исправу не одговара изгледу грађанина,
- путна исправа из било ког разлога не служи сврси.

У погледу рокова важења путних исправа, путовница се издаје са роком важења од 10 година, грађанима млађим од 21 године живота се издаје са роком важења од 5 година. Уколико се деси да грађани у раздобљу од 5 година изгуби 2 или више путовнице, нова ће се издати са роком важења од годину дана.⁵³

Путни лист се издаје са роком важења који је потребан за повратак у Републику Хрватску, најдуже до 30 дана. Дипломатска и службена путовница се издају са роком важења до 5 година. Када је реч о исправама које се издају на основу међународних

⁵¹Закон о путним исправама хрватских држављана. Доступно на сајту: <https://mup.gov.hr/zakon-o-putnim-ispravama-hrvatskih-drzavljana/179913> Приступљено: 08.06.2022. године

⁵²Члан 4 Закона о путним исправама хрватских држављана, „Народне новине“ 77/99, 133/02, 48/05, 74/09, 154/14, 82/15, 42/20.

⁵³Члан 12 ЗПИ РХ.

уговора, издају се са роком важења који је одређен међународним уговором, уколико је одређен. У супротном, рок важења је до 5 година.⁵⁴

Надлежно тело које је издало путну исправу дужно је да води евиденцију свих издатих путних исправа. Сви подаци садржани у путним исправама су строго лични, поверљиви, заштићени, и није дозвољено трећим лицима да врше увид и буду упознати са њима.

С тим у вези, надлежно тело ће личне податке из евиденције дати другим државним телима под условом:

- да је давање података нужно ради испуњења задатака који се извршавају у јавном интересу,
- да су ти подаци државном телу потребни у сврху извршавања законских обавеза,
- да је државно тело које тражи и прима податка овлашћено законом или прописом заснованим на законом.⁵⁵

Слика 7. Пасош Републик Хрватске (https://sr.wikipedia.org/sr-el/Пасош_Хрватске).

⁵⁴Члан 14,15 ЗПИ РХ.

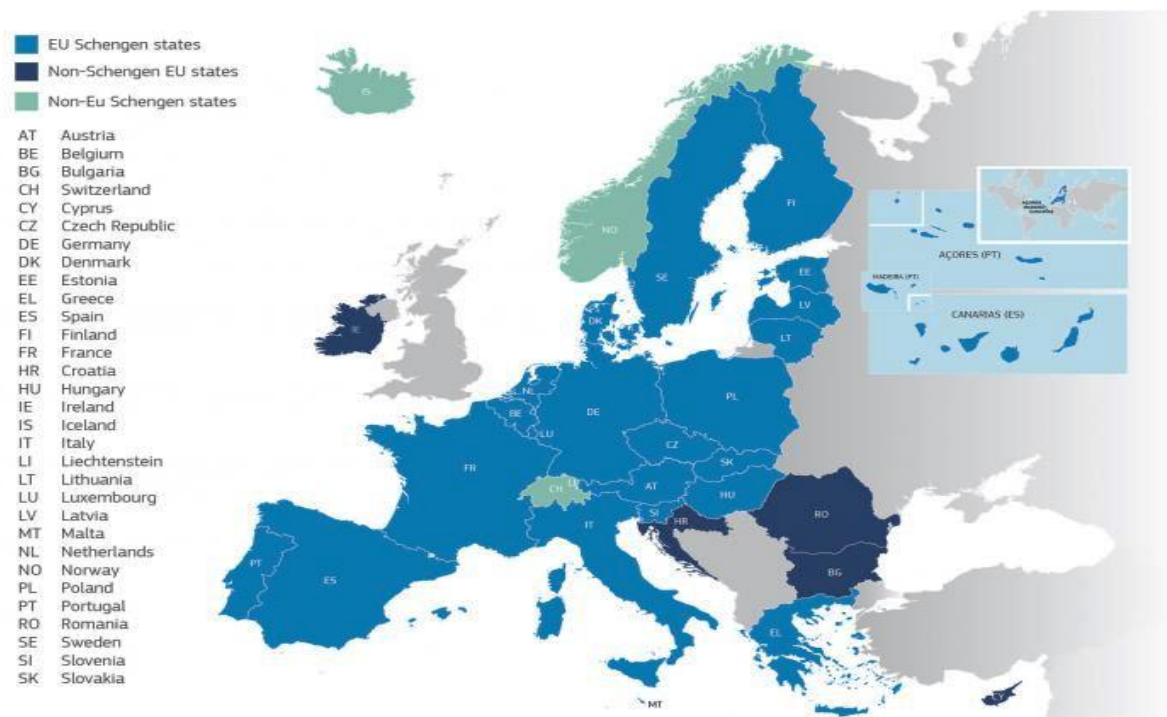
⁵⁵Члан 48 ЗПИ РХ.

4. ПУТНЕ ИСПРАВЕ ДРЖАВА ШЕНГЕНСКЕ ЗОНЕ

Шенгенска зона је област која обухвата 26 европских земаља које су званично укинуле све пасошке и друге видове граничне контроле на својим међусобним границама, док само подручје функционише на основу заједничке визне политике. Област је добила име по Шенгенском споразуму из 1985.године, потписаном у граду Шенгену, у Луксембургу.⁵⁶

Од 27 држава чланица Европске Уније, 22 учествују у шенгенском простору, док пак 5 чланица ЕУ нису део шенгенског простора.

Такође, Норвешка, Швајцарска, Лихтенштајн и Исланд, као земље чланице Европске асоцијације за слободну трговину, које нису чланице ЕУ, приступиле су споразуму у вези са шенген зоном.⁵⁷

Слика 8. Шенген зона (https://ec.europa.eu/home-affairs/schengen-borders-and-visa/schengen-visa_en).

⁵⁶SchengenArea. Доступно на сајту: https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area Приступљено: 09.06.2022. године

⁵⁷Ибидем

Осим побројаних, 3 европске микродржаве – Монако, Ватикан и Сан Марино, одржавају отворене границе за путнички саобраћај са својим суседима, и на тај начин се сматрају условно чланицама шенгенског простора, због немогућности да се из њих путује без транзита преко најмање једне земље чланице Шенгена.

Подручје Шенгена има површину од 4.312.099 квадратних километара и популацију од скоро 420 милиона људи. Сваке године има укупно 1,3 милијарде преласка шенгенских граница. Државе чланице шенгенског простора су појачале граничне контроле са земљама које то нису.⁵⁸

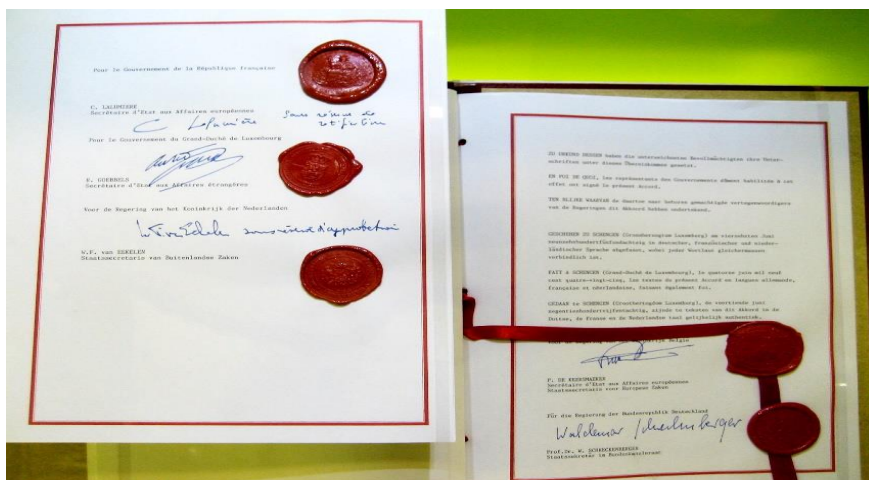

Слика 9. Државе Шенген зоне (<https://www.schengenvisa-info.com/schengen-visa-countries-list/>).

⁵⁸SchengenArea. Доступно на сајту: https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area Приступљено: 09.06.2022. године

4.1. Историјски настанак Шенген зоне

Историјски посматрано, настанак Шенгенске зоне везује се за потписивање Шенгенског споразума 14. јуна 1985. године у граду Шенген, у Луксембургу, тада од стране 5, а укупно 10 држава чланица Европске заједнице. Међутим, с обзиром на то да се у датом тренутку није могао постићи консензус међу свим државама чланицама ЕЗ о укидању граничних контрола, Шенгенска зона је успостављена одвојено од Европских заједница.⁵⁹

Слика 10. Шенгенски уговор (https://sr.wikipedia.org/wiki/Шенгенски_уговор).

Године 1900. Споразум је допуњен Шенгенском конвенцијом, која је предложила заједничку политику виза и самим тим укидање контроле унутрашњих граница. Како је све више чланица ЕУ потписало Шенгенски споразум, постигнут је консензус о његовом увођењу у процедуре ЕУ. Споразум и све сродне конвенције су инкорпорисани у правни оквир ЕУ, Уговором из Амстердама 1997. године, који је ступио на снагу 1999. године.⁶⁰

Када су државе ЕУ преговарале о уврштавању Шенгенског споразума у ЕУ Уговором из Амстердама, Ирска и Уједињено Краљевство су биле једине земље које нису потписале споразум. Велика Британија није хтела да се придружи, а Ирска је

⁵⁹SchengenArea. Доступно на сајту: https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area Приступљено: 09.06.2022. године

⁶⁰SchengenAgreement. Доступно на сајту: <https://www.schengenvisainfo.com/schengen-agreement/> Приступљено: 09.06.2022. године

желела да задржи своју Заједничку зону путовања са Уједињеним Краљевством и придруженим острвима, аранжман који је био некомпатибилан са чланством у Шенгену, док је Уједињено Краљевство остало ван земље. Као резултат тога су преговарали о искључењу из дела уговора који је требало да инкорпорира шенгенска правила у закон ЕУ, када је ступио на снагу 1. маја 1999. године.⁶¹

31. јануара 2020. године Уједињено Краљевство се повукло из ЕУ и протокол је престао да се примењује на њу. Ирска ће наставити да води Заједничку зону путовања и неће се придружити шенгенском простору у догледној будућности, јер жели да задржи отворену своју копнену границу са Уједињеним Краљевством.

Уједињено Краљевство је 1999. године званично тражило учешће у одређеним одредбама шенгенског протокола – Наслов III који се односи на полицијску безбедност и правосудну сарадњу – 1999. године, и овај је захтев одобрен од стране Савета ЕУ 29. маја 2000. године. Формално учешће Уједињеног Краљевства у претходно одобреним областима сарадње ступило је снагу одлуком Савета из 2004. године, која је ступила на снагу 1. јануара 2005. године. Иако није било део шенгенске зоне пасоша, користило је Шенгенски информациони систем, владину базу података коју користе европске земље за складиштење и ширење информација о појединцима и имовини, што је Великој Британији омогућило да размењује информације са земљама које су део Шенгенског споразума.⁶²

Насупрот томе, док је Ирска првобитно поднела захтев за учешће у шенгенском протоколу 2002-године, који је одобрио Савет ЕУ, тој одлуци је требало скоро 18 година да се примени.

Територије држава чланица Шенгена које су изузете из Шенгенског споразума су оне ван Европе, и ван шенгенског простора. Једине области држава чланица Шенгена које се налазе у Европи, али су искључене, су Фарска острва и Свалбард.

Па тако на пример, Француски прекоморски департмани Француске Гвајане, Мајота, Гвадалупа, Реуниона и Сен Мартин, иако су део ЕУ, не чине део шенгенског простора. Примењују се одредбе ЕУ о слободи кретања, али свака држава има свој визни режим за држављане не – Европског економског простора који нису држављани

⁶¹Schengen Agreement. Доступно на сајту: <https://www.schengenvisainfo.com/schengen-agreement/> Приступљено: 09.06.2022. године

⁶²The History of the Schengen Area. Доступно на сајту: <https://euoskop.cz/english/the-chzech-republic-in-the-schengen-area/the-history-of-the-schengen-area/> Приступљено: 09.06.2022. године

Швајцарске. Француска такође има пар територија које нису ни део ЕУ, ни шенген зоне, нпр: Француска Полинезија, Нова Каледонија, Валис, Футуна, итд.⁶³

Напред поменуте Данске територије, Фарска острва и Гренланд, нису ни део ЕУ, ни шенгенског простора, а визе за Данску не важе аутоматски на овим територијама. Међутим, обе територије немају граничне контроле при доласкау из шенгенског простора, а ваздушни или поморски превозници су одговорни за проверу докумената.⁶⁴

⁶³Schengen Agreement. Доступно на сајту: <https://www.schengenvisainfo.com/schengen-agreement/> Приступљено: 09.06.2022. године

⁶⁴The History of the Schengen Area. Доступно на сајту: <https://euroskop.cz/english/the-chzech-republic-in-the-schengen-area/the-history-of-the-schengen-area/> Приступљено: 09.06.2022. године

4.2. Процедура за улазак у Шенген зону

Процедура за улазак у шенгенски простор је да Европска комисија оцени одређене критеријуме који укључују законодавство о граничног контроли, визе, заштиту личних података, полицијску сарадњу, инфраструктуру и друго. Након позитивне оцене, чланице Шенгена Савета ЕУ једногласно одлучују, заједно са Европским парламентом, о пријему новог члана.⁶⁵

Шенгенски протокол у потпуности примењују државе чланице ЕУ, попут:

- Италије,
- Немачке,
- Француске,
- Аустрије,
- Грчке,
- Шпаније,
- Португала, итд.

У смислу одредби члана 3 Уговора о приступању из 2003. године, нове земље чланице ЕУ не могу аутоматски по израженој жељи да укину своју контролу на унутрашњим границама, да приступе шенгенском информационом систему и почну за издавање шенгенске визе од дана приступања ЕУ. Потребна им је напред поменути позитивна одлука Савета Европе.⁶⁶

Спољне границе су копнене границе држава чланица које укључују и границе на рекама и језерима, морске границе између земаља чланица, као и њихове морске и језерске луке, аеродроме, и спољне границе је могуће прећи само на граничним прелазима током наведеног радног времена.

Прелазак спољних граница је прописан за све категорије путника у шенгенском граничном правилнику. Приликом преласка спољне границе, држављани трећих земаља морају испунити услове садржане у шенгенском граничном правилнику. Главно правило за вршење царинске контроле на граници је да држављани ЕУ пролазе само кроз минималне провере – њихов идентитет се утврђује само на основу приказаних

⁶⁵Schengen Visa Information. Доступно на сајту: <https://www.schengenvisainfo.com> Приступљено: 07.06.2022. године

⁶⁶Ибидем

путних исправа, за разлику од држављана трећих земаља који обавезно пролазе детаљну контролу.

Унутрашње копнене границе се могу прећи без проласка кроз царинску контролу, независно од држављанства путника. Но пак, укидање пограничне контроле на унутрашњим границама се не одражава на рад полицијских органа сходно националним законима.

Шенгенска конвенција прописује потпуно и правно обавезујуће укидање надзора на унутрашњим границама, за све земље потписнице у циљу слободног кретања људи, роба и услуга, и одговорна је за унутрашњу безбедност.

Конвенција садржи неколико мера којима се могу елиминисати или надокнадити потенцијални проблеми у погледу безбедности, а као најважнија мера јесте интензивна и перманентна полицијска сарадња која укључује:

- Прекогранични надзор и прекогранични систем за брзо реаговање;
- Заједничке оперативне активности у виду заједничких патрола, сарадње током посебних догађаја, заштите јавних званичника, итд;
- Успостављање заједничких истражних тимова;
- Примена и коришћење шенгенског информационог система.⁶⁷

Полицијске провере се могу спровести ако: немају граничну контролу као циљ, заснивају се на општим полицијским информацијама и искуству у вези са могућим претњама по јавну безбедност и имају за циљ борбу против прекограничног криминала, такође и ако су осмишљени на начин који се јасно разликује од систематских провера лица на спољним границама, спроведе се на основу проверавања на лицу места.

Пре имплементације Шенгенског споразума, већина граница у Европи је патролирана и постојала је огромна мрежа граничних прелаза, у циљу провере идентитета и права људи који желе да путују из једне земље у другу. Шенгенски законик о границама захтева од држава чланица да уклоне све препреке слободном протоку саобраћаја на унутрашњим границама. Дакле, иако су и даље дозвољене безбедносне контроле од стране превозника, путницима у друмском, ваздушном и железничком саобраћају граничари више не проверавају идентитет када путују између земаља Шенгена. Печати за пасош се не издају када се путује између држава чланица

⁶⁷ Schengen Visa Information. Доступно на сајту: <https://www.schengenvisainfo.com> Приступљено: 07.06.2022. године

Шенгена, чак и када су граничне контроле између држава чланица Шенгена привремено поново уведене.⁶⁸

Иако држављани који путују унутар шенгенског простора нису обавезни да покажу пасоше, националне личне карте или друге личне документе на унутрашњој граници, закони већине земаља и даље захтевају да носе национална лична документа и да их предоче овлашћеном лицу на захтев. За све друге држављане важе другачија правила, и они су у обавези да покажу потпуно важећи облик личне идентификације прихваћен од стране других шенгенских држава, обично онај који издаје држава.

Сходно шенгенским правилима, хотели и други топови комерцијалног смештаја морају да региструју све стране држављане, укључујући и држављане других шенгенских држава, тако што ће захтевати да сопственом руком попуне образац за регистрацију. Најчешће се менаџеру хотела морају доставити важећи идентификациони документи.

Око 1,7 милиона људи свакодневно путује на посао преко европске границе, док у неким регионима ти људи чине и то трећине радне снаге. Сваке године има укупно 1,3 милијарде преласка шенгенских граница. 57 милиона прелаза је због друмског транспорта робе у вредности од 2,8 милиона евра сваке године. Промет роба је јаче погођена него трговина услугама.⁶⁹

⁶⁸SchengenArea. Доступно на сајту: https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area Приступљено: 09.06.2022. године

⁶⁹Ибидем

4.3. Граничне контроле унутар Шенген зоне

Европску Унију чини царинска унија и област пореза на додату вредност, међутим нису све државе Шенгена или све територије шенгенских држава део царинске уније или подручја ПДВ-а. Због тога, неке земље легално спроведе царинске контроле усмерене на илегалну робу. Безбедносне провере се могу легално обављати у лукама и аеродромима.⁷⁰

За летове унутар шенгенске зоне, агенцијама за спровођење закона, аеродромским властима и авио-превозницима је дозвољено само да врше безбедносне провере путнике, проверавају њихов идентитет, и не смеју да врше граничне провере.

Мисли се на спровођење верификације пасоша или националне личне карте. Дакле, од путника који лете унутар шенгенског простора и који су држављани трећих земаља, не може се тражити да докажу законитост свог боравка, показивањем визе или боравишне дозволе.

Осим тога, провера идентитета се обавља само приликом пријаве или приликом уласка у обезбеђену зону аеродрома или на излазу за укрцавање. Захтеви у вези са поседовањем личног документа се разликују од земље и авио компаније. Обично је потребан пасош или национална лична карта ЕУ.

Путници који се укрцавају на летове између земаља Шенгена, али потичу из треће земље ван тог подручја, морају да прођу граничне контроле уласка у Шенген по доласку у шенген зону. Путници су такође обавезни да прођу шенгенске граничне провере приликом одласка.⁷¹

Држави чланици Шенгена је дозвољено да поново успостави граничну контролу са другом државом чланицом Шенгена на кратак период када постоји озбиљна претња по јавну политику или унутрашњу безбедност те државе или када контрола спољне границе више није обезбеђена због изузетне околности. Када такви ризици настану из предвидивих догађаја, дотична држава мора унапред обавестити Европску комисију и консултовати се са другим државама Шенгена.

⁷⁰SchengenArea. Доступно на сајту: https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area Приступљено: 09.06.2022. године

⁷¹Travel documents for EU nationals. Доступно на сајту: https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/entry-exit/eu-citizen/index_en.htm Приступљено: 08.06.2022. године

Увођење привремених контрола на унутрашњим границама је прерогатив држава чланица. Иако Европска комисија може дати мисљење о неопходности увођења привремених контрола на унутрашњим границама, она не може ставити вето или поништити такву одлуку ако је донесе држава чланица.

Тако је на пример, Естонија увела привремене провере у септембру 2014. године због посете председника САД, Барака Обаме. Немачка је 2017. године увела привремене провере летова који стижу из Грчке. Данска је 2019. године успоставила граничну контролу са Шведском због озбиљних напада шведских држављана и било је предвиђено да контроле буду на снази 6 месеци.

С обзиром на пандемију КОВИД -19, Европска комисија је 16. марта 2020. године издала препоруку свуим државама чланицама ЕУ и Шенгена да уведу привремено ограничење уласка држављана трећих земаља у шенгенску зону за путовања која нису неопходна за почетни период од 30 дана. Међутим, држављани трећих земаља који су носиоци дугорочних виза или боравишних виза, изузети су од овог ограничења. Такође, држављани трећих земаља са основном функцијом или потребама, попут здравствених радника, хуманитарних радника, војног особља, путници у транзиту или они који путују из „императивних породичних разлога“, изузети су од овог ограничења. Ипак, Европска комисија је била чврстог става да би требало да се спроводе појачане здравствене провере свих путника којима је дозвољено да уђу у ЕУ и шенгенски простор.⁷²

Затим је 30. марта 2020. године, Европска комисија објавила „Смернице о спровођењу привременог ограничења на путовања у ЕУ која нису неопходна, о олакшавању транзитних аранжмана за репатријацију грађана ЕУ и о ефектима на визну политику. Државе чланице су овлашћене да предузму мере под условима да се исти захтеви намећу сопственим држављанима . Рецимо то је био случај за захтевом да се недржављани подвргну периоду самоизолације уколико стигну на територије погођене вирусом КОВИД – 19. Када су у питању грађани европских микро држава, они су изузети од привременог ограничења уласка држављана трећих земаља у ЕУ И шенгенски простор за небитна путовања.⁷³

⁷²Schengen Visa Information. Доступно на сајту: <https://www.schengenvisainfo.com> Приступљено: 07.06.2022. године

⁷³Ибидем

4.4. Услови уласка држављана трећих држава у Шенген зону

Када је реч о условима уласка држављана трећих држава, шенгенска виза не даје право путнику да уђе у шенгенску зону, већ омогућава путнику да тражи улазак на граничном прелазу. С тим у вези, Законик о шенгенским границама наводи услове које држављани трећих земаља морају да испуне да би им се дозволило да уђу у шенгенску зону.

Па тако, услови за улазак држављана трећих земаља који намеравају да у шенгенској зони остану најдуже до 90 дана, у било ком периоду од 180 дана, су:

- Путник мора поседовати важећу путну исправу или документе који му омогућавају да пређе границу;
- Путна исправа мора да важи најмање 3 месеца након планираног датума одласка из шенгенског простора и мора бити издата у претходних 10 година;
- Путник мора поседовати или важећу визу или важећу боравишну дозволу;
- Путник може да оправда сврху намеравног борава и има довољно средстава за живот, како за време борава тако и за повратак у своју земљу порекла или транзит у трећу земљу у коју је путник сигуран да ће бити примељен;
- Шенгенски информациони систем не садржи упозорење о одбијању уласка у вези са путником;
- Путник се не сматра претњом јавном поретку, унутрашњој безбедности, јавном здрављу или међународним односима било које од држава Шенгена.⁷⁴

⁷⁴TraveldocumentsforEUnationals.Доступно на сајту:https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/entry-exit/eu-citizen/index_en.htm Приступљено: 08.06.2022. године

Међутим, у случају да држављанин треће земље не испуњава наведене критеријуме за улазак, пријем му се може дозволити, уколико:

- Је путовање из хуманитарних разлога;
- На основу националних интереса;
- По основу међународних обавеза;
- Ако лице нема визу, али испуњава критеријуме за издавање визе на граници;
- Ако лице има боравишну дозволу или визу за поновни улазак коју је издала држава Шенгена.⁷⁵

Граничари су дужни да плате путне исправе држављана трећих земаља када прелазе спољне границе. Изузети су држављани Монака, Ватикана, Сан Марина и Андоре, као и шефови држава приликом најављене посете дипломатским каналима, носиоци дозвола за локални погранични саовраћај и боравишних дозвола које је издала држава чланица Шенгена.

Свим држављанима трећих земаља који испуњавају све критеријуме за пријем у шенгенски простор не сме се ускратити улазак из једног разлога што у њиховој путној исправи нема празног места за ставлање печата, јер ће се у том случају печат ставити на посебан лист папира.

За боравак у шенгенској зони који је дужи од 90 дана, држављанин треће земље мораће да има или визу за дугорочни боравак на период који није дужи од годину дана или боравишну дозволу на дужи период. Виза за дуготрајни боравак је национална виза, али се издаје у складу са јединственим форматом. Она носиоцу даје право да уђе у шенгенску зону и остане у држави у периоду дужем од 90 дана, али не дуже од једне године. Ако држава Шенгена жели да дозволи носиоцу визе боравак дужи од годину дана, мора му издати боравишну дозволу. Носилац визе за дуготрајан боравак или боравишне дозволе, има право да се слободно креће унутар других држава које чине шенгенски простор у периоду до 3 месеца у било којој половини године.⁷⁶

Тражиоцима азила који затраже међународну заштиту по Женевској конвенцији од државе чланице Шенгена не издаје се боравишна дозвола, већ им се издаје овлашћење да остану на територији државе чланице док се не одлучи о њиховом

⁷⁵Schengen Visa Information. Доступно на сајту: <https://www.schengenvisainfo.com> Приступљено: 08.06.2022. године

⁷⁶Ибидем

захтеву. У том случају они немају право да се слободно крећу унутар других држава које чине шенгенски простор.

Подносиоцима захтева којима је држава чланица Шенгена одобрила међународну заштиту издају се боравишне дозволе које важе најмање три године, док ако је подносиоцу захтева одобрена супсидијарна заштита издаје се боравишна дозвола са роком важења од најмање 2 године. Подносиоца којима је одобрена привремена заштита, издаје се боравишна дозвола која важи за цео период привремене заштите.

Ипак, неким држављанима трећих земаља је дозвољено да бораве у шенгенској зони дуже од 90 дана и без потребе да се пријаве за визу за дуготрајни боравак. На пример Француска не захтева да грађани Монака, Ватикана, Андоре и Сан Марина подносе захтев за визу за дуготрајан боравак.

Држављани Албаније, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Северне Македоније и Србије могу да уђу у шенгенски простор без визе. Савет министара унутрашњих послова и правде ЕУ укинуо је 30. новембра 2009. године визе за грађане Србије, Црне Горе и Северне Македоније, док је 8. новембра 2010. године то учинио и за Босну и Херцеговину и Албанију.⁷⁷

Европска комисија је покренула дијалог о либерализацији визног режима са Косовом 19. јануара 2012. године, како би косовским властима предала мапу пута за либерализацију визног режима.

Преговори о војној либерализацији између ЕУ и Западног Балкана, покренути су 2008. године и завршени 2009. године за Србију, Северну Македонију и Црну Гору, а 2010. године за Албанију и Босну и Херцеговину. Пре него што су у потпуности укинуте визе, земље Западног Балкана су 2008. године потписале Споразуме о визним олакшицама са државама Шенгена. Ови Споразуми су требали да скрате период чекања, ниже накнаде за визе и да се смањи папирологија. У пракси пак није било овако, нове процедуре су биле дуже и скупље.

⁷⁷Schengen Visa Information. Доступно на сајту: <https://www.schengenvisainfo.com> Приступљено: 08.06.2022. године

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

У складу са наведеним, долазимо до закључка да су путне исправе, као јавне исправе, неопходне и корисне њеном имаоцу приликом преласка државне границе ради путовања и боравка у иностранству, што туристички, што пословно, и повратка у матичну земљу.

Данас пак, не би ли се олакшао прелаз преко државне границе грађанима се у многим земљама, за улазак на њихову територију, не захтева као нужан услов поседовање пасоша, већ само важеће личне карте. Сходно томе, држављанима Републике Србије није потребан пасош за улазак у Хрватску, Црну Гору, Босну и Херцеговину и Северну Македонију, већ је довољна само важећа лична карта. Док за путовање у земље Европске Уније, држављанима Републике Србије је неопходан пасош, али не и виза.

Такође, у медијима смо упознати са актуелном темом да држављанима Републике Србије, за путовања у Републику Турску, убудуће више неће бити потребан пасош као путна исправа, већ је прелазак државне границе дозвољен уз поседовање и презентацију важеће личне карте.

Кроз ослобођење од обавезе поседовања путне исправе, путницима се олакшава путовање у иностранство и изражава се пријатељски однос, сарадње и поверења међу земљама. Будући да је важећа лична карта документ којим се лице може идентификовати, мишљења смо да је то сасвим довољно.

Угледавши се на Шенген зону, већина земаља тежи поједностављеној процедури идентификовања путника. Са друге стране, имајући у виду безбедносне аспекте путних исправа, ваљало би приступити парцијалном и постепеном укидању путних исправа, а не аутоматски одједном. Разуме се уз појачану опрезност и успостављање адекватне контроле.

Неопходно је постићи усаглашеност за безбедност међусобних државних граница, и имати у виду потенцијалне слабости чије би отклањање олакшало рад граничне полиције, и на тај начин подигло безбедност земаља на виши ниво.

ЛИТЕРАТУРА

1. Богојевић, Р., Достих, С. Злоупотреба путних исправа – упоредна анализа казних одредаби у Србији и Хрватској, *Безбедност*, Београд, 2/2018, стр. 87-89.
2. Byrne J., Priestly W., *Report on Police oversight in the Council of Europe countries*, Documents and Publications Production Department (SPDP), Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2015.
3. Делић, Н., Кривична дела против правног саобраћаја у Кривичном законнику Србије, *Годишњак Правног факултета*, година IV, 1/2013, 1–26.
4. Диги, Л., *Преображају јавног права*, Београд, 2003.
5. Димитријевић, П., *Управно право*, Ниш, 2021.
6. Достих, С., Организација и надлежност граничних полиција у региону Западног Балкана, *Безбедност*, Београд, 2008, 50(3), стр. 82-100.
7. Достих, С., Марковић, Д.М., Модел оперативне анализе ризика у граничној полицији Републике Србије, *Безбедност*, Београд, 2016, 58(3), стр. 25-45.
8. Јовашевић, Д., Хашимбеговић, Т., *Кривична дела фалсификовања*, Задужбина Андрејевић, Београд, 2000, 107-115.
9. Југовић, С., *Управна функција полиције*, Београд, 2013.
10. Joyce, D., *International Law's Objects*. Oxford University, Oxford, 2018, pp. 342-356.
11. Комненић, М., Бјелајац, Ж., Спалевих, Ж., Предмет кривичног дела фалсификовања исправе, *Право-теорија и пракса*, 2012, 4(6), 89-107.
12. Lerch K.M, Mieczkowski T., Who are the problem prone officers? An analysis of citizen complaints, *American Journal of Police* Vol. XV, No.3, 1996.
13. Марковић, Д.М., *Безбедносни изазови, ризици и претње илегалних миграција*. Докторска дисертација. Факултет безбедности, Београд.
14. Милетић, С., Југовић, С., *Право унутрашњих послова*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија, 2016.
15. O'Byrne, D., On passports and border controls. *Annals of Tourism Research*. 2001, 28(2), pp. 399-416.
16. Coşkun, C.. Cultural Identity and Passport Designs. *New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences*. 2018, 4(11), pp. 139-146.
17. Петровић, М., Прица, М., *Посебно управно право*., Ниш, 2020.
18. Петровић, М., Прица, М., Посебно управно право са међународним управним правом, *Ниш*, 2014, 175-180

19. Поповић, С., Петровић, М., Прица, М., *Управно право: општи део*. Ниш: Свен, 2011.
20. Прица, М., *Управна ствар и управносудска ствар: прилог реформи српског законодавства и правосуђа*, Зборник радова: "Право у функцији развоја друштва", Косовска Митровица, 2019. стр. 597-639.
21. Прица, М., *Правни принципи у поретку правне државе: канони правног поретка и унутрашњег правног система*, Зборник радова Правног факултета у Нишу бр. 80, 2018. стр. 135-180.
22. Стајић Љ., *Контрола полиције и служби безбедности*, Правни факултет, Нови Сад 2012.
23. Томић, З., *Управно право*. Службени гласник, Београд, 2016.

Закони:

1. Закон о путним исправама Републике Србије, „Службени гласник РС“, бр. 0/2007, 116/2008, 104/2009, 76/2010, 62/2014 и 81/2019.
2. Закон о путним исправама Црне Горе, „Службени гласник ЦГ“, бр. 21/2008, 25/2008 - испр., 40/2011 –др. закон, 39/2013 и 54/2016.
3. Закон о путним исправама хрватских држављана, „Народне новине“ 77/99, 133/02, 48/05, 74/09, 154/14, 82/15, 42/20.
4. Закон о путним исправама Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“, бр. 4/1997, 1/1999, 9/1999, 27/2000, 32/2000, 19/2001, 47/2004, 53/2007, 15/2008, 33/2008, 39/2008 - испр. и 60/2013

Електронски извори:

1. Пасош.
Доступно на сајту:
<https://sr.wikipedia.org/wiki/Пасош>
Приступљено: 12.06.2022. године.
2. Закон о путним исправама хрватских држављана.
Доступно на сајту:
<https://mup.gov.hr/zakon-o-putnim-ispravama-hrvatskih-drzavljana/179913>
Приступљено: 12.06.2022. године.
3. Passport fraud is the 'biggest threat facing the world', claims Interpol
Доступно на сајту:
<https://www.dailymail.co.uk/news/article-1247082/Passport-fraud-biggest-threat-facing-world.html>
Приступљено: 09.06.2022. године.
4. Путне исправе.
Доступно на сајту:
<https://www.gov.me/clanak/putne-isprave>
Приступљено: 10.06.2022. године.
5. Schengen Visa Information
Доступно на сајту:
<https://www.schengenvisainfo.com>
Приступљено: 14.06.2022. године.
6. Schengen Area
Доступно на сајту:
https://en.wikipedia.org/wiki/Schengen_Area
Приступљено: 11.06.2022. године.
7. Travel documents for EU nationals.
Доступно на сајту:
https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/entry-exit/eu-citizen/index_en.htm
Приступљено: 12.06.2022. године.
8. Schengen Agreement.
Доступно на сајту:
<https://www.schengenvisainfo.com/schengen-agreement/>

Приступљено: 10.06.2022. године.

9. The History of the Schengen Area

Доступно на сајту:

<https://euroskop.cz/english/the-chzech-republic-in-the-schengen-area/the-history-of-the-schengen-area/>

Приступљено: 13.06.2022. године.

10. How to Enter the U.S.

Доступно на сајту:

<https://www.usa.gov/enter-us>

Приступљено: 13.06.2022. године.

Сажетак и кључне речи

Путна исправа представља личну исправу коју издаје надлежни орган одређене државе, или међународни субјект у складу са међународним споразумима и уговорима, а како би се лицима омогућио пролазак мера граничних контрола. Путне исправе појединца, пружају уверење владама других држава, у које дато лице путује, да се носилац путне исправе може вратити у земљу издавања путне исправе. Најчешћа путна исправа је пасош, који носиоцу обично даје више привилегија попут безвизног приступа одређеним земљама. У различитим државама постоје различити законски прописи путних исправа, који представљају део политике граничних контрола и они се могу разликовати у зависности од начина преласка граничних контрола, односно начина превоза путника.

Предмет рада посвећен је обради теме путних исправа. Циљ мастер рада је упознавање са карактеристикама законске регулативе путних исправа у Републици Србији, затим у појединим државама бивше СФРЈ, као и државама чланица Шенген зоне. Када је реч о Републици Србији, циљ је детаљније упознавање са појмом и врстама путних исправа, на који начин се путне исправе издају, њихов рок важења, затим упознавање са посебним обавезама у вези са издатом путном исправом, као и злоупотребом путних исправа.

Кључне речи: путна исправа, пасош, граница, дипломатски пасош, службени пасош...

Summary and keywords

Travel documents

A travel document is a personal document issued by the competent authority of a certain country, or an international entity in accordance with international agreements and contracts, in order to enable persons to pass border control measures. Individual travel documents provide assurance to the governments of other countries, to which the person is traveling, that the holder of the travel document can return to the country of issue of the travel document. The most common travel document is a passport, which usually gives the holder more privileges such as visa-free access to certain countries. In different countries, there are different legal regulations on travel documents, which are part of the border control policy and they can differ depending on the way of crossing the border controls, that is, the way of transporting passengers.

The subject of the work is dedicated to the topic of travel documents. The aim of the master's thesis is to familiarize with the characteristics of the legal regulation of travel documents in the Republic of Serbia, then in certain states of the former SFRY, as well as in the member states of the Schengen zone. When it comes to the Republic of Serbia, the goal is to get to know in more detail the concept and types of travel documents, how travel documents are issued, their validity period, then to learn about the special obligations related to the issued travel document, as well as the misuse of travel documents.

Keywords: travel document, passport, border, diplomatic passport, official passport...

Биографија

Николина Спасески рођена је 22. јануара 1994. године у Алексинцу. Завршила је основну школу „Љупче Николић“ у Алексинцу, а потом и гимназију „Алескиначка гимназија“, друштвено-језички смер са одличним успехом. Одмах по завршетку средње школе, школске 2013/2014 године, уписала је Правни факултет Универзитета у Нишу, а 25. јуна 2019. године дипломирала је са просечном оценом 7,48 на Универзитету Привредна академија у Новом Саду. Након годину дана паузе, уписала је и мастер студије на Правном факултету Универзитета у Нишу, смер унутрашњих послова и положила све испите са просеком 9,67. Говори енглески и француски језик. Кандидат је обављала приправнички стаж у Вишем суду у Нишу у трајању од 2 године, од 13. августа 2019. године до 13. августа 2021. године са циљем стицања практичних знања и оспособљавања за полагање правосудног испита. У организацији Moot Court дебатног и беседничког клуба Iustitia Ниш, а уз подршку амбасаде САД у Београду, 16-18.10.2020. године на Правном факултету Универзитета у Нишу је одржано Национално такмичење у симулацији кривичног поступка на коме је са екипом састављеном од приправника Основног и Вишег суда у Нишу освојила треће место.